

pàgina oberta

Per sortir del forat, mínims de dignitat i màxims de sostenibilitat

Arnau Montserrat

Dinamitzador i productor agroecològic

Si per afrontar la crisi sanitària de la COVID-19 s'ha posat la ciència al centre i inclús s'ha arribat a acceptar el decreixement per tal de protegir la vida, per què la crisi ecològica, coneguda des de fa dècades i amb un potencial letal molt superior, no rep la mateixa resposta? La diferència no rau només en la síndrome de la granota bullida i el curterminisme electoralista, la clau és que el col·lapse climàtic és una esmena a la totalitat que exigeix molt més que aturades temporals o sectorials. Fer el que sabem que cal fer implica no només embridar interessos molt poderosos, sinó també acceptar que l'horitzó d'emancipació ja no pot ser la redistribució de la riquesa fòssil perquè tothom tingui un cotxe, sinó la distribució de l'autolimitació perquè tothom tingui un futur. Com a canvi de paradigma no és poca cosa. I davant de caigudes espectaculars del PIB, no és fàcil acceptar que l'anhelada *normalitat* que intentem reconstruir als països centrals és, de fet, colonial i insostenible. Com tampoc ho és reconèixer la nostra quota del saqueig.

Al mateix temps, imposar contenció a les majories mentre el 10% que viu de rendes se'ns pixa a la cara tampoc és just. A l'Estat espanyol, les llars que gasten el doble de diners també generen el doble d'emissions. El rebuig al fet que paguin els de sempre s'ha fet evident en la revolta de les arilles grogues o en les protestes de fa un any contra l'encariment del transport a Xile.

Només la justícia climàtica evitarà la col·lisió entre els problemes de finals de mes i els problemes de la fi del món. Com la podem assolir? Una de les claus és limitar el que és superflu i protegir el que és essencial, fixant mínims de dignitat però també màxims de sostenibilitat. Habitatge, subministraments o aliments són camps prioritaris d'aplicació d'aquest principi, segons el qual tot ésser humà té el dret (i el deure) de gaudir (i preservar) un espai vital sostenible. En paraules de Gandhi, "viure de manera més senzilla perquè altres puguin senzillament viure". Així, el dret a l'espai vital es defineix per mínims universals - com el dret a l'energia o els preus mínims agrícoles - però també per màxims infranquejables. Només enmig d'aquests dos límits es poden

/ ANNA-LINA MATTAR
@annalinamattar

desplegar les polítiques redistributives, com són les tarifes progressives, les diferències salarials acotades, la regulació de lloguers, la fiscalitat verda o les expropiacions de béns estratègics.

La lluita contra el transvasament de l'Ebre ja ens va ensenyar que la demanda s'ha d'adaptar a l'oferta ecològicament viable, no al revés. A Puigpunyent, Mallorca, durant la sequera de 2005 es va multiplicar el preu de l'aigua per 2 al segon tram, 6 al tercer i 18 al quart. Si algú en prenia més, senzillament se li tallava el subministrament. En un any el consum va baixar un 20%. Afectats? Els propietaris de piscines. Actualment moltes ciutats ja restringeixen bosses de plàstic, cotxes d'altres emissions o locals *fast food*. En temps d'emergència climàtica, és vital entendre que hi ha impactes que els diners ni poden ni han de poder pagar. És a dir, acceptar que d'on no n'hi ha no en raja: un banc central pot imprimir moneda, però no biocapacitat. Digui el que digui el pensament màgic neoliberal, recursos físics i capital no sempre són intercanviables.

També bona part de l'esquerra ha mirat amb recel l'ecologisme decreixentista, sospitant si no seria funcional a la perpetuació de la desigualtat. En realitat era al revés, és la il·lusió consumista la que ha alimentat el sistema. Interioritzar que l'emancipació de la humanitat implicava emancipar-nos de la naturalesa ha estat un tràgic error. És la disponibilitat dels

recursos i la salut dels ecosistemes la que ha de determinar els mínims i els màxims. El transport públic és un dret, volar *low cost* no.

En l'electricitat, aquest principi es tradueix en no pagar per potència instal·lada sinó per consum real, amb tarifes dissenyades per incentivar l'estalvi i desincentivar l'origen fòssil i nuclear. En l'aigua, l'aposta és mantenir els preus sota control públic i remunicipalitzar a dojo. En el cas de la gasolina, una cartilla provocaria un mercat negre, així que l'alternativa -extensiva a qualsevol producte- són els impostos sobre la petjada de carboni, la recaptació dels quals se'ns retorna invertint en la transició ecosocial. Una altra opció són les quotes personals de carboni.

En definitiva, per molt que pesi als aiatol·lars del mercat capitalista, no hi ha sortida a la crisi climàtica sense garantir l'accessibilitat als béns bàsics però també sense posar pals a les rodes als béns de luxe. No només perquè no ens podem permetre el seu impacte material, sinó perquè lluir un cotxàs Tesla inclòs -ha de deixar de ser un signe d'èxit. Com ja passa en moltes societats tradicionals, necessitem substituir l'anhel de fer-se ric per comunitats cohesionades que rebutgen l'ostentació.

La pandèmia està fent que les polítiques d'igualtat, que fa quatre dies es pintaven com un retorn al terror soviètic, ara ocupin cada cop més el

“

No hi ha sortida a la crisi climàtica sense garantir l'accessibilitat als béns bàsics però també sense posar pals a les rodes als béns de luxe

disputat espai del sentit comú. Com acaben d'exposar en una carta oberta sis relators de drets humans de l'ONU, la COVID-19 mostra descarnadament la urgència de posar fi a la mercantilització dels serveis públics. De fet, ja el molt oficial Informe Stern assumia el 2006 que "el canvi climàtic és el major fracàs del mercat mai vist en la història"; per no parlar de la reiterada ineficàcia del mercadeig d'emissions acordat a Kyoto. I per acabar-ho d'adobar, tal com ha documentat reiteradament Facua, la llibertat dels preus ni tan sols implica preus baixos: habitatge, petroli o electricitat estan sotmesos a pràctiques oligopolístiques abusives. És, doncs, un bon moment per recordar que el capitalisme no és l'única forma de mercat possible i per exigir que siguin les lògiques cooperatives les que guïin l'inevitable decreixement. Perquè el més democràtic no és que cadascú consumeixi segons el que es pugui gastar, sinó que col·lectivament establim fins on ens podem permetre consumir. ●